

TAKARÉKOSKODJUNK

Napjainkban a takarékoság általános társadalmi probléma, mely néphadseregünket is közvetlenül érinti. A kormány és a hadsereg felső vezetésének intézkedései szolgálatunk takarékos gazdálkodásának továbbfejlesztését igényli. Folyóiratunk ez évi számaiban alapvetően szolgálatunk egyes szakterületei takarékos és ésszerű gazdálkodásával, a felkészítési-, harckészültségi és mozgósítási feladatok, a gyakorlatok kevesebb költségráfordítással kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések, hasznos tapasztalatok, javaslatok, valamint módszertani útmutatások közreadására kívánjuk felhasználni.

Kérjük a tisztelt írókat, olvasókat, hogy basábjainkon e témában megjelentetett cikkekhez szóljanak hozzá, fejtsek ki véleményüket, publikációkkal segítsék a tapasztalatok kicserélését, megvalósítását, kiterjesztését.

A szerkesztőség

A pártpolitikai szervek, politikai munkások feladatai és munkamódszerei a takarékosági célkitűzések elérésének teljesítésében

*Dr. Sándor György ezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

A takarékoság problémája napjainkban a gazdálkodás, sőt valamennyi tevékenységi formával szemben állított követelmények egyik alapkérdése. Földünkön az életfeltételek biztosításáért folytatott küzdelemben a nyersanyag- és energiaellátás minden egyes országnak társadalmi berendezkedésétől függetlenül is napi gondjává vált. Az elmúlt évtized főbb történései a világgazdaságban arra készítettek mindenkit, hogy felülbírálják gazdasági elképzeléseiket, társadalompolitikai céljaikat és látványos, vagy kevésbé látványos, de lényeges módosításokat eszközöljenek mai és holnapi gazdasági törekvéseinkben, a célokhoz vezető utak és módszerek tekintetében. Az energiahordozókban és nyersanyagokban gazdag – de többségében fejlődő – országok igazságosabb világgazdasági rendre vonatkozó követeléseikkel és elsősorban az árakban realizált lépéseikkel még nyilvánvalóbbá tették a kapitalista gazdálkodás pazarló, a következményekkel alig számoló, csak a minél magasabb profitot eredményező lényegét és a második világháború utáni időszak legsúlyosabb válságának egyik vitathatatlan összetevője, mind súlyosabb következményeket előidéző komponense ennek a gazdálkodásnak rabló, tékozló jellegében is megtagadható.

Ugyanakkor távolról sem fogadható el az polgári nézet – eszme rendszer, amelyik a kapitalizmus gondjait, gazdasági-társadalmi válságát nem a kapitalista gazdálkodás lényegében látja, hanem attól függetlenül, egyszerűen az ember és természet viszonyára, a már említett nyersanyag-, energiahiányra szeretné visszavezetni. Napjaink közgazdasági számvetései egyrészt azt igazolják, hogy a világ jelenleg ismert és megbecsült nyersanyag- és energiahordozóinak tartalékai jóval nagyobbak annál, mintsem, ahogyan azt épp ezzel a ténnyel sokkoló, manipuláló és ezen is búsás hasznot szerezni kívánó monopóliumok állítják. Ez persze egyáltalán nem azt jelenti, hogy valójában a világnak nem lennének ilyen irányú gondjai. A ténylegesen meglévő nehézségek késztetnek mindenkit már ma arra, hogy olyan készleteket is feltárjanak, amelyek kitermelése alig egy-két évtizede már gazdaságtalannak tűnt.

Másrészt, és ez tulajdonképp a végleges, pontosabban a távolabbi megoldás feltétele, hogy a termelés további korszerűsítése, az egyes nyersanyagok helyettesíthetősége az újabb és újabb energiahordozók szolgálatba állítása fogja biztosítani az emberiség és a természet közötti folyamatos egyensúlyt, amely persze hol itt, hol ott felborul, de az alapvető létkörülmények tekintetében biztosított lesz.

Még mindig a világ dolgaiban gondolkodva, az emberiség alapvető problémájára az energia- és nyersanyag-tartalékok tekintetében nem annyira azok csökkenése – amit persze ésszerű és takarékosabb gazdálkodással lassítani szükséges, de végsőfokon megállítani egyébként sem lehet, hanem sokkal inkább az a körülmény, hogy az új nyersanyag- és energiahordozóknak felkutatására az emberi alkalmazhatóság megteremtésére napjainkban a szükségesnél kevesebbet fordítunk. Még pontosabban, a kapitalizmus fennmaradásáért, gyűlölt rendszerének túléléseért olyan terheket kényszerít az emberiségre mindenekelőtt a fegyverkezési versennyel, amely csökkenti lehetőségeinket és lassítja nyersanyag- és energiagondjaink megnyugtatóbb rendezését. E mellett a kapitalista gazdálkodás hallatlan pazarlását mutatják azok a fogyasztói szokások, amelyek ezekben az évtizedekben a tőkés világban kialakultak.

Míndezekből az is nyilvánvalóvá válik, hogy napjaink globális problémái egymástól elválaszthatatlan kapcsolatban vannak, egyik megoldása függ a másik megoldásától is.

Eddigi okfejtésünkkel a takarékosági szemlélet egyik igen fontos pólusát akartuk megalapozni. Azt, hogy a világon napjainkra kialakult nyersanyag- és energiagond nem végtetszerűen elkerülhetetlen, hanem ezen, mint történelme során annyiszor az emberiség urrá tud lenni. Ha ma a közgazdaságtan csak a készletek egyre fogyó tendenciáját tudná csak alternatívaként ajánlani, az bizony inkább leszerelően hatna. Mi nem olyan takarékoságról beszélünk, amelyeknek csupán az lenne az eredménye, hogy egyre kevesebb és kevesebb áll majd rendelkezésünkre. Az ésszerű takarékoságnak azt is eredményeznie kell, hogy a belátható távlatok tekintetében is megoldást nyújtson, az emberi szükségletek mind magasabb szintű kielégítését nyújtsa. Nem olyan takarékoságról van szó, amely egyenértékű lenne a pusztaság spórolással.

Valójában az emberiség sorsát, jövőjét meghatározó módon befolyásoló globális problémákat a dolgozó tömegek érdekeit is figyelembe véve véglegesen csak a szocializmus oldhatja meg. A gazdálkodás szocialista feltételei, a tervezés, az irányítás és nyilvántartás a társadalmi, helyi és egyéni érdekek számbavétele mind-mind olyan körülményei a termelésnek, elosztásnak, felhalmozásnak és fo-

gyasztásnak, amelyek ténylegesen feltételét – potenciális lehetőségét nyújtják egy ésszerűbb, hatékonyabb és takarékosabb gazdálkodásnak.

Különösen nagy jelentősége van a takarékoságnak a magyar népgazdaságban, ahol is a feldolgozásra kerülő nyersanyag 50^{0/0}-a, az energiának pedig még nagyobb hányada a világcpiacról kerül beszerzésre. Mi figyelmünket most a hadsereg lehetőségeire fordítjuk, de ezek a népgazdaság által meghatározottak és mert az utóbbi időben számtalan elemzés látott népgazdasági helyzetünkről napvilágot, ennek részletes taglalásától mi most eltekintünk.

1. Az ésszerű takarékoság szükségességének megértetése, a szemléletformálás alapvető célja

A bevezetőben felsoroltakkal a takarékoság érdekében végzendő munkánk alapvető tartalmai követelményének megfogalmazásához jutottunk el. *Az ésszerű takarékoság általánossá és hatékonyá emelése mindenekelőtt az egész személyiállomány szemléletének formálását, a takarékoság lényegének, szükségességének és a sikert biztosító eszközöknek az elfogadtatásán áll.*

E célkitűzés tömör és világos kifejtésére került sor pártunk XII. kongresszusát előkészítő irányelvekben, amelyet az alábbiakban idézünk: „A társadalmi tevékenység minden területén az eddiginél is fontosabb feladattá vált a belső tartalékok mozgósítása. Gazdasági helyzetünk megköveteli, hogy a munka termelékenysége gyorsan növekedjék. Különösen fontos az önköltségek, az energia- és anyaghányadnak a csökkentése. Nagy tartalék rejlik az üzem- és munkaszervezés, a kooperáció javításában, a szerződéses fegyelem erősítésében, a munkaidő teljesebb kihasználásában, a fegyelmezett munkában. A takarékoság váljék a gazdálkodás állandó elemévé, jusson érvényre a termelési folyamatokban, mutakozzék meg a társadalmi szervezettség magasabb fokában és minden téren a feladatok célszerűbb megoldásában.”¹

Az idézetből épp a tudatformálás tekintetében azonnal két következtetés kívánkozik. Az első korábbi megállapításunkra kíván visszautalni, arra, hogy mindenkinek a maga szerepkörében más és más tennivalót követel meg a felsorolt feladat és annak végrehajtásához más és más ismeretanyag, más és más felkészültség szükséges.

A másik következtetésünk arra kíván rámutatni, hogy a takarékoság csak akkor válhat a gazdálkodás állandó elemévé, ha a takarékosággal kapcsolatos kérdések a propaganda munka az állomány eszmei-ideológiai képzésének integrált részévé válik. Azaz a közvetlen és konkrét feladatokat elősegítő és annak során kínálkozó takarékosági lehetőségekre irányuló agitáció kiegészül a mélyebb és tartósabb elvi összefüggések felismerésével is.

Felvilágosító propaganda munkánk során a népgazdasági összefüggések bemutatása és megértetése mellett a fő figyelmet a néphadsereg sajátosságaival kapcsolatos kérdésekre kell fordítanunk. A közvéleményben hosszú időn át tartotta magát az a nézet és még ma sem ritka az a felfogás, amely a hadseregben folyó takarékosági törekvéseket a hadsereg harckészültségével állítják szemben és igen népszerűen hangzó jelszóba sűrítik ezt a szemléletet mondván, hogy a néphadseregben folyó takarékoság nem mehet a harckészültség rovására. De hiszen a népgazdaság egészében megkövetelt takarékoság sem mehet a termelés rovására. Épp azt kell a közvélemény alakításában elsőként elfogadtatnunk, hogy a takarékoság

¹ A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának Irányelvei a párt XII. kongresszusára. Kossuth, 1979. 24. old.

az elért szint stabilizálását az újabb fejlesztés megalapozását szolgálja. Sajnálatos módon eredményeink szélesebb kibontakoztatását sok helyütt akadályozza a harc-készültségi követelményekre általában hivatkozó, azt szinte fétiszizáló felfogás, amely még csak mérlegelni sem hajlandó azt, hogy az előírt harc-készültségi követelményeket hogyan lehetne kevesebb anyag-, energia-ráfordítással maradéktalanul, esetleg magasabb szinten teljesíteni, vagy a hadsereg fejlesztésére, fenntartására biztosított anyagi, pénzügyi, technikai lehetőségeket a lehető leghatékonyabban felhasználni. Pedig az elmúlt évek alaposan rácafoltak az ilyen büvkörökben élőkre. Például a csapatok kiképzésében a felülvizsgált és módosított normák, lő-szer-, kilométer-, üzemanyag-kiszabatok nem „csak” jelentős megtakarítással jártak, hanem egyben a felkészültség magasabb szintjét is eredményezték. Ezért a hadsereg valamennyi pontján szolgálók alapvető kötelemévé kell emelni, hogy a számára megszabott feladatok végrehajtásában keresse és tárja fel azokat a belső tartalékokat, lehetőségeket, amelyek a kitűzött célt kisebb ráfordítással, takaréko-sabb eszközfelhasználással képes teljesíteni.

Ezek a törekvések jellemzik a hadtápszolgálat vezetőit, irányítóit is. Az elmúlt évek során hallatlan komoly megtakarítást eredményezett az a változás, amely a hadtápcapatok és -szervek felkészítését, gyakorlatait az összefegyvernemi csapatok gyakorlataival összekapcsolva, mintegy azt kiszolgálva folytatta le. A nyilvánvalóan elért megtakarítás mellett tovább fejlődött a hadtápszervek fel-készültsége is, hiszen nem a „csak” elképzelt, hanem az élő, valóságos, a hadtáp valamennyi szakágával szemben meglevő igények „feszítésében” kellett eleget tenni kiképzési, harc-készültségi feladataiknak.

Ezeket a tapasztalatokat vettük számba 1978 októberében hadtápfőnökségünk pártbizottsági ülésén, amikor is kialakítottuk állásfoglalásunkat a takarékos gaz-dálkodásra. Jóléso érzéssel állapíthattuk meg, hogy konkrét és mérhető megtaka-rítások keletkeztek: a saját erőforrások fokozottabb kihasználásából a katonai fel-készítés és végrehajtás feladatainak jobb megszervezéséből, gondosabb össze-hangolásából, a normák felülvizsgálatából és a karbantartás eredményéből, a nép-gazdaság bázisára való fokozottabb támaszkodásból, fenntartási költségeink haté-konyabb és takarékosabb felhasználásából. Mindezek a megállapítások elégséges bizonyítékul szolgálnak arra, hogy a hadsereg és benne a hadtápszolgálat fel-adatainak eredményes ellátása az ésszerű takarékoság követelményei közepette maradéktalanul biztosított. Miben áll tehát a helyes megoldás kulcsa? Voltaképp igen egyszerű – mint minden valóságos probléma megoldása – út vezet az ésszerű takarékoság elvének és gyakorlatának megvalósításához. A korábbi eljárásoktól az alábbi lényeges változtatást kell elfogadtatni és elterjeszteni a személyi állomány, a vezetés körében. Minden egyes feladat megtervezésénél a kitűzött cél, az el-látási követelmények teljesítéséből indulunk ki. E célok teljesítéséhez számba-vesszük a lehetőségeinket, a meglevő feltételeket és elhatárolásra jutunk a vég-leges megoldás, a gyakorlati cselekvés érdekében. Az új, amit ebben az évben a folyamatban a döntés-meghozatal előtt tenni kell, abban áll, hogy az elhatáro-záskor figyelembe vett valamennyi tényezőt ismételten meg kell vizsgálnunk, ho-gyan lehetne egyszerűbben, kevesebb anyag-, eszköz-, energia-, időráfordítással eljutni a megjelölt célhoz. Nem arról van szó, hogy eddig ennek figyelembevétel-e nélkül, rossz gazda módjára végeztük volna feladataink tervezését. Itt most egy szélesebbkörű összefüggésbe ágyazva vesszük vizsgálat alá az adott feladatot, amelynek a nézőpontja most már a takarékoság és minden cselekvést ennek alá-rendelve kell felülbírálnunk. A tapasztalatok igazolják, jó úton járunk ennek ér-vényesítésében, mind szélesebb körű elfogadtatásában.

Kádár elvtársnak a csepeli pártaktíván elhangzott felszólalásában megfogalmazottak mind jobban meghallgatásra találnak: „Természetesen ezen kívül jobb munkára, takarékosagra is szükség van. Ésszerűen kell gazdálkodni mindenk előtt az anyaggal, az energiával, a munkaerővel, a pénzzel és az idővel is. Mindennel takarékoskodni kell! Ha valaki megkérdezné, hogy kinek kell takarékoskodni, azt válaszolhatjuk, hogy a termelő üzemeknek, az intézményeknek, az apparátusnak, a családoknak. Mindenkinek meg kell tanulnia okosan gazdálkodva élni.” Majd néhány perccel később folytatva hangsúlyozta: „Még takarékosabban kell bánni az anyaggal, az energiával és minden egyébbel, ha becsülettel eleget akarunk tenni a munkásosztály, a nép iránti kötelezettségünknek.”²

Takarékossági törekvéseink, elért eredményeink mellett felismertük, hogy a még hatékonyabb tevékenység kialakításához nélkülözhetetlenek a gazdálkodás hatékonyságát egzaktabban lehetővé tevő mérő- és mutatórendszerek további kimunkálása. Ennek szükségességét különösen a csapatgazdálkodás kifejlődésének időszaka emelte aktuális feladattá, de a központi gazdálkodó szervek hatékonyság mérésére vonatkozó mutatórendszerekkel nem lehetünk elégedettek. Ma a feladat teljesítése, a szolgáltatás hasznossága már nem elégséges annak megítéléséhez, hogy valójában hogyan minősíthetjük a teljesítést. Minden bizonnyal ezek a szándékok kialakítják, megformálják a megítélés összetettebb, a jelenleginél megbízhatóbb mutatóit.

Úgy gondoljuk a felvilágosító, szemlélet formáló munkánk során alapvetőnek a népgazdaságra, a néphadseregre vonatkozó valóságos helyzetünket és lehetőségeinket feltáró ismeretközlést kell tekintenünk. Ennek birtokában és ezekre az ismeretekre támaszkodva a már említett állásfoglalásunk alapján a következő tennivalókat tekintjük változatlanul időszerűnek:

- az eszmei-ideológiai munkában, a pártszervezetek felvilágosító tevékenységében erősíteni kell a gazdaságpolitikai ismeretek elsajátítását, rendszeresen fel kell dolgoznunk a hadtápgazdálkodással kapcsolatos témákat, bővíteni kell a közgazdasági ismereteket, időben fel kell készíteni az állományt a gazdasági életben végbemenő változások fogadására;

- különösen az éves és ötéves tervek kidolgozása során érvényesíteni kell a takarékosági követelményeket. Ösztönözni kell az egyes szolgáltatási célok teljesítéséhez, a népgazdasági bázisok eddiginél hatékonyabb igénybevételét. E célok elfogadtatása érdekében a propaganda munkában erőteljesebben kell népszerűsíteni a már elért eredményeket és tényekkel, számokkal érzékeltetni a takarékosabb megoldások várható eredményeit;

- ösztönözzük a gazdálkodás irányítóit és szervezőit a készletgazdálkodás mind racionálisabb, az ellátás színvonal biztosítását szolgáló tevékenységekre. A készletgazdálkodás és ellátás feladatait a korábbinál szélesebb összefüggések, a tárolás, a szállítás függvényében is vizsgálják rendszeresen. A központi ellátás mellett fordítsanak nagy figyelmet a helyi beszerzés előnyeinek kihasználására is. A képzés már említett korszerűsítése mellett a lehetőségek jobb kihasználásával kössük össze a szolgáltatási feladatok feltételeinek javítását is;

- a propaganda és agitáció lehetőségeit használjuk fel jobban az elért takarékosági eredmények népszerűsítésére, a jól bevált kezdeményezések terjesztésére. Segítse elő beszélgetések, viták útján a belső tartalékok feltárását, a felkelhető pazarlások nyilvánosságra hozatalát.

² Kádár János beszéde a budapesti pártaktíva értekezletén. 1979. szept. 25. Kossuth, 1979. 18—19. old.

Természetesen a felsoroltak csak néhány legfontosabb tartalmi követelményre mutatnak rá, amelyeket azonban folyamatosan be kell építenünk oktató-nevelő munkánk egész rendszerébe. Nem tévedünk nagyon, ha azt állítjuk, hogy a pártpolitikai munka egy-egy formájában, fontosabb színterein még csak most kezdenek kibontakozni és elterjedni azok a módszerek és eszközök, amelyek a takarékosági törekvéseket nemcsak általánosságban, hanem a gyakorlat közvetlenségében eredményre vezethetik. A továbbiakban arra vállalkozunk, hogy körvonalazzuk a pártpolitikai munka eddig kialakult formáit és ezek általánosítása mellett néhány olyan kezdeményezéssel is próbálkozunk, amelyek tovább gazdagíthatják az e téren szerzett ismereteinket.

2. A pártpolitikai munka fontos feladata a szemléletformálás mellett szervezni, elősegíteni a takarékosági célkitűzéseket a mindennapok során

Megértetni a takarékoság fontosságát, elfogadtatni a megjelölt célkitűzéseket csak akkor vagyunk képesek, ha az elméleti-ideológiai munkát közvetlenül összekapcsoljuk a konkrét gyakorlati teendőkkel. A felvilágosító munkának ki kell egészülnie az állomány körében folyó szervező, mozgósító tevékenységgel. Itt már azokról a kézzelfogható dolgokról van szó, amelyek az elvi egyetértésen túl, a gyakorlati cselekvést irányítják. Ennek világos programját a népgazdasági szinten megfogalmazott követelmények alapján a honvédelmi miniszter elvtárs 1974 december 3-án kiadott intézkedése képezi. Ennek teljesítését szolgálatunkra a vezérkari főnök elvtárs 1975 március 7-i intézkedése és a 026/79. évi utasítása képezi. A felsorolt intézkedésekben egyrészt megjelölésre kerültek azok a területek, amelyekben elsősorban is megtakarításokat kell elérnünk, másrészt konkrétan, egy-egy szolgálati ág területére megjelölik a takarékosági követelményeket. A végrehajtás előkészítésének és az aktuális feladatok meghatározásának jelentős fóruma volt az 1979-ben e témában megrendezett néphadseregi pártbizottsági ülés.

A pártpolitikai szervek a parancsnokokkal és gazdasági vezetőkkel a fent említett intézkedésekben kijelölt feladatokat beépítették egyrészt az állomány körében folyó felvilágosító munkába, másrészt konkrét tervekkel dolgoztak ki a végrehajtás mikéntjére. Ezeknek az egy-egy ágazatra, intézetre vonatkozó tervezeteknek jelentős részét széles körben megvitaták az érintettekkel és ezen keresztül is biztosították egyrészt a széleskörű tapasztalatok felszínre hozását, másrészt a végrehajtásban részt vevők elkötelezettségét a feladatok teljesítésében.

Meggyőződésünk és hisszük, hogy az eredményes takarékoság egyik legfőbb forrásáról van itt szó, és ezért a jövőre vonatkozóan igen fontosnak, követendő eljárásnak ajánljuk, hogy a középtávú és éves tervek kialakítása során helyesen kiválasztott fórumokon hallgassuk meg mindazokat, akik felkészültségükkel, jártaságukkal hozzá tudnak járulni a tervek mind pontosabb kialakításához. Kell-e vajon mindenütt külön takarékosági tervet készíteni? Valószínű, vannak ágazatok és szintek, ahol feltétlenül indokolt. Például a ruházati szolgálatnál néphadsereg-szintű változtatás esetenként több középtávú terv időszakában valósítható meg. Valószínű, és erre az említett VKF 75-ös intézkedés is utal, itt indokolt külön tervben rögzíteni az ezirányú programokat. Talán valamennyi szolgálati ág helyzete az ismert eltérések mellett is néphadsereg szinten indokolja ezt az előrettekintést önálló terv útján. Minden bizonnyal ugyanakkor valamennyi intézeti, szolgálati, kiképzési és egyéb szerv éves tervében önállóan szerepeltetni kell azokat a konkrét takarékosági célokat, amelyek eredményezik az előírt és a helyileg felismert és reálisan elérhető megtakarításokat.

Ennek kialakításában a pártpolitikai szervezeteknek aktívan ki kell venni részüket. Ez az első szakasza a munkának. Itt a tervezéshez aktivizálni és felszínre hozni az állomány véleményét, javaslatait, kezdeményezéseiket. A tervek elfogadását követően kezdődik a második szakasz, amely mindenekelőtt a tervekben foglaltakat ismerteti meg az állománnyal. Lényeges ebben a szakaszban is, hogy a megismertetés ne egyszerűen ismeretközlésből, kinyilatkoztatásból álljon, hanem olyan feldolgozásból, amelynek során az állomány el tudja fogadni, azonosulni tud a benne szereplő feladatokkal. Erdemes egy pillanatra itt megállni, és szólni arról a hovatovább közhiedelem számba menő felfogásról, amelyik a takarékoság konkrét és helyi célkitűzéseit lekicsinyli és mindig talál olyan példát, érvet, amelynek fontossága eltörpeszti, szinte nevetségessé teszi úgymond annak a pár forintnak a jelentőségét, amelyet, ha milliókkal vetünk egybe valóban kevésnek tünnek. Ennek a problémának van egy építő összefüggése is, amelyben a közvélemény a közfelfogást sértő és nyilvánvaló pazarlást teszi szavá. Azokat a jelenségeket, amelyek meghaladják fényűzésükkel, luxusjellegükkel az adott általános anyagi jólét határait. Amelyek épp a takarékosabb gazdálkodás légkörében bosszantóvá, egyik, másik elviselhetetlenné válik. Erről írta a következőket Havasi Ferenc elvtárs: „A társadalmi közös kiadásokat érintő feladatok megoldásánál is az egyszerűsége és célszerűsége kell törekedni . . . Gazdasági és politikai szükségszerűség, hogy az állam maga is takarékoskodjék, intézményei és szervezeti munkáját úgy szervezze meg, hogy azok az elengedhetetlenül szükséges feladatokat a lehető legkisebb ráfordítással valósíthassák meg.”³ Mi azonban most nem ezt az összefüggést kívántuk elemezni, hanem azt, amelyik leszerelő, a saját lehetőségünk szerepét semmibe vevő felfogást és magatartást sugall. Ennek igen nagy a veszélye. Hiszen e ténylegesen megtakarított forintok eredményezik azokat a milliókat, amelyek érdekében kell minden erőnket mozgósítani.

Az állomány körében a takarékosági feladatok szervezése, a mozgósítás képezi a pártpolitikai tevékenység harmadik szakaszát, amelynek néhány formájáról külön is szólni kívánunk. Ha világos és elfogadott célokkal rendelkezünk, akkor a siker a szervezésen múlik. Ezt a közismert igazságot azonban nem ilyen egyszerű teljesíteni. Az állomány takarékoságának szervezéséhez az egyik legfontosabb eszközünk a szocialista versenymozgalom. Tulajdonképp a mozgalomban a takarékoság eléréséhez kétfős feltétel is potenciálisan megtalálható. A versenymozgalom az adott kiképzési, munka vagy szolgáltatási feladat rövidebb idő alatti és magasabb szintű teljesítése önmaga komoly megtakarítást eredményez. Ezzel párhuzamosan és erre az utóbbi időben – mind nagyobb figyelmet fordítunk – a versenyyvállalások egyre jelentősebb részét azok a felajánlások képezik, amelyek meghatározott anyagfeleség, energia, idő vagy eszköz megtakarítását tűzi ki célul.

Számtalan jó példa született e célok teljesítése során. Az olyan kezdeményezések, mint például az, hogy az első lövéssel küzdi le az ellenséget, a balesetmentes közlekedés, a betegségeket megelőző szűrővizsgálatok kiterjesztése, a csatolt szállítások megszervezése, a gazdaságosabb beszerzési források felkutatása, a gépjárművek beszabályozásának kézbentartása, az anyagkarbantartással elért élettartalom meghosszabbítása csak egy szűk körét mutatják azoknak a lehetőségeknek, amelyek kibontakoztatásáról ebben a számunkban is az egyes szolgálatfőnök elvtársak maguk is beszámolnak.

³ Havasi Ferenc, Tovább a megkezdett úton. Népszabadság, 1979. dec. 31.

A pártpolitikai szerveknek e tekintetben is kettős feladatuk van. Az egyik, hogy e versenyvállalások szervezése során népszerűsíteni kell azokat a kezdeményezéseket, amelyek az adott konkrét terület tekintetében ott vagy másutt már beváltak. A másik, ösztönözni az állományt arra, hogy maguk is keressék és tárják fel a tevékenységük során kínálkozó valamennyi lehetőséget, amelyek a takarékoságot eredményezik. Élünk itt is egy példa lehetőségével. A közlekedési és szállítási szakemberek annak a felelősségnek a tudatában, hogy az ország energiafogyasztásának egészéből 11⁰/₀-kal részesednek, számtalan lépést foganatosítottak a szállítási és üzemeltetési költségek csökkentése érdekében. Többek között kidolgozták az energiatakarékos vezetés technikai módszereket, amelyek általános elterjesztésével 3–5⁰/₀ anyagmegtakarítást tudnak elérni.

Könnyen belátható, hogy a néphadsereg gépjárművezetőinél ennek a módszernek a bevezetése milyen nagyjelentőségű. Ha a néphadsereg fűtési és világítási energia fogyasztását a jobb nyílászáró szerkezetekkel a helyesebben kiválasztott fényvilágító testekkel cserélnénk fel minden tűlzás nélkül biztosítható lenne a 10⁰/₀ csökkenés.

A versenymozgalom mellett nagy szerepet játszhat takarékosági feladataink megoldásában az újító és ésszerűsítő mozgalom. Az 1979-ben megrendezett konferenciánk érzékeltette azokat a széles lehetőségeket, amelyek a hadtápfeladatok jobb és takarékosabb ellátásához ezek a kezdeményezések hozzá tudnak járulni. Sajnos az újítási és ésszerűsítési tervek még mindig alig kerülnek az állomány érdeklődésének homlokterébe és az elfogadott újítások és ésszerűsítések nem annyira egy-egy kitűzött, a szervezet számára elsőrendű feladat megoldásában, hanem az egyes újítások spontán kezdeményezésében kerültek kidolgozásra. Épp ezért elfogadható és teljesíthető követelménynek tűnik, hogy valamennyi 1980-ra szóló újítási és ésszerűsítési tervben fogalmazódjanak meg konkrét megtakarítási célok is.

Jelentős eredmények születtek azokban a katonai szervezetekben, ahol felkarolták a KISZ- és szakszervezet takarékosági örjاراتait, ahol szervezik és folyamatosan felügyelik az anyag- és energiafogyasztást. Szigorúan ellenőrzik a fogyasztók teljesítményével arányos üzem vagy energia felhasználásának helyzetét és azonnal kiváltják a szükséges közbeavatkozást, ha indokolt. De eredményes hozzájárulás a fiatalok hulladékgyűjtése, a személyi felszerelések jobb karbantartása és megőrzése, az eszközök személy szerinti felelősségének megteremtése, az energia örjاراتok, hogy csak a legfontosabbakról szóljunk.

Rendkívül széles és a takarékoságot nagyban befolyásoló terület a meglevő anyagok, eszközök, gépek karbantartása, időben végrehajtott javítása. Ismét egy aprónak tűnő, de valójában igen fontos jelenségre hívja fel figyelmünket a ruházati szolgálat, de hasonlóval találkozhatunk a közlekedésnél, az egészségügynél és így tovább. Az elmúlt évek rohamos fejlődése, különösen a szolgáltatások gyors fejlődése a korábbi szokásokat, vagy gyakorlatot kiszorították a katonák mindennapi életéből, mint például az apróbb ruházati javítások a katona által történő elvégzése. Vagy egy-egy gépjármű-alkatrész megjavítása helyett annak kicserélése lett szinte az egyetlen megoldás. A bőség velejárójának, vagy bárminek is tekinthetjük ezt a jelenséget, az azonban nyilvánvaló, hogy tovább nem követhető gyakorlat, amin változtatunk kell. Ha már említettük az egészségügyet és szóltunk arról a fontos, valójában az élőerővel történő helyes gazdálkodás előfeltételeiről, amit a szolgálat az időben elvégzett szűrővizsgálatokkal és korszerű gyógykezeléssel végez, két kevésbé kedvező dolog ellen ugyanakkor határozottabban fel

kell lépni. Az egyik is és másik is szemléletbeli problémára vezethető vissza. Az egyik ilyen felfogás abból a nézetből indul ki, hogy az ember egészségén nem szabad takarékoskodni. Valójában azon nem. De ez nem azt jelenti, hogy a gyógyító munkában nem kellene érvényesíteni a takarékoság követelményeit. Ha a gyógyulást már nem befolyásoló esetben is bent tartjuk a kórházi ágyban a katonát vagy polgári dolgozót, ha a szükséges vizsgálatoknál a figyelem hiánya ismétlést kíván, ha az indokoltnál több gyógyszerrel vagy egyéb eszközt használunk fel, bizony ezt persze fel lehet úgy tüntetni, mintha az egészség érdekében történe, de valójában itt a takarékos szemlélet hiánya a probléma. Így van ez egy másik gondunkat illetően is, ami azzal kapcsolatos, hogy sok beteg kikerüli az első orvosi ellátást, vagy szakosított rendelést és olyan esetleg kórházi osztályon veszi igénybe az ott dolgozók idejét, erejét, amelyet már a körzeti orvos is megnyugtató módon el tudott volna rendezni. Ebben nem mindig a beteg követ el hibát, a tapasztalat azt mutatja, hogy esetenként az első ellátást nyújtó orvos maga küldi tovább olyankor is a hozzáfordulót, amikor az a betegség által egyáltalán nem indokolt.

Ez a meditáció azonban már egy olyan szféráját érinti a takarékoságnak és vele együtt a pártpolitikai munkának, amelynek során már nem annyira a közvetlen megtakarítás áll a figyelem középpontjában, hanem olyan követelmények teljesítése, amelyek eredményeként nem kevés a megtakarítás sem.

Ennek egyik legnyilvánvalóbb területe a képzés, továbbképzés, a különböző felkészítések, amelyek meghatározott anyagi eszközöket, embereket kötnek le és valójában ezeknek az eszközöknek a megtérülése során válik világossá igazán a hatékonyság. Egyszerűbben, ha e kiképzés jól szervezett, hatékony, akkor egyrészt kevesebb időt igényel, másrészt az eredményeként végzett munka több haszonnal jár. Vegyünk ismét a népgazdaságból egy példát. Magyarországon 1978-ban egy munkanap 1,95 milliárd forint nemzeti jövedelmet eredményezett. A munkaügyi miniszter egyik nyilatkozatában úgy minősítette a munkanap kihasználtságát, hogy az nem haladja meg a 60%-ot. Ha 20%-kal dolgoznánk jobban és persze többet, akkor naponta mintegy 390 millió forinttal lenne több a nemzeti jövedelmünk, amely 560 új lakást, egy év alatt 148 ezer új lakást eredményezhetne. A példa igen kézenfekvő és meggyőző. Itt nincs szó közvetlen takarékoságról, de a végeredmény nagyon is tetszetős. Így van ez a mi területünkön is. A kiképzések, továbbképzések, összevonások és értekezletek, tegyük szívünkre a kezünket, bizony sokszor felszínesen, alacsony hatékonysággal kerülnek levezetésre.

Mindezek azt mutatják, hogy fontos feladatokat tűzhetünk a pártpolitikai munka elé ebben a negyedik, ha úgy tetszik a gyakorlati megvalósulás időszakában is. Ez pedig a pártszervezetek, politikai és állami szervek ellenőrző, a végrehajtást közvetlenül segítő munkája. Ennek formái és módszerei eléggé közismertek, itt csak abban az összefüggésben kívánjuk megemlíteni, hogy az ellenőrzések felkészítése és végrehajtása során is az ellenőrzést irányítók állítsanak meghatározott követelményeket a takarékosági célkitűzések teljesítésének áttekintésére is. Ilyen irányú tapasztalatcsere megszervezése a pártpolitikai munkások értekezletén is soron következik.

Az ellenőrzések kapcsán kell említést tennünk egy a gazdálkodást, ellátást és természetesen a takarékoságot is igen súlyosan zavaró visszaélésekről, a társadalmi tulajdon megkárosításáról. A felderített büntettek között az elmúlt évek során vezető szerepet játszik az előbb említett visszaélés. Ha a kiinduló adatnak a hadtápjellegű károkat 1975-ben előfordultakat 100%-nak vesszük, 1978-ra a károk 142%-ra emelkedtek és egyedül 1976-ban volt némi visszaesés. A károk

legdinamikusabban az egészségügyben, az üzemanyag és a ruházati szolgálatban emelkedtek. Valószínűsíthető az értékelésben az, hogy ezekben az években több eset került felderítésre, javult az ellenőrzés is. Mégis azért tesszük szavá és bíráljuk az ellenőrzés hiányosságait, mert ezekben az években a nagyobb anyagi károkat okozott visszaélések több évre visszamenően zajlottak, ami rámutat erre a fogyatékosra is. Azt a szemléletet szeretnénk felszámolni, amely mellett a visszaélés egyáltalán lábrakaphat, amelyben a szigorú, következetes felügyelet helyett valamiféle rosszul értelmezett szemlélődés uralkodott el a hibákat kereső és azt feltáró ellenőrzés helyett. Igen jelentős tevékenységek forrása az események, rendkívüli események következtében jelentkező technikai, anyagi rongálódások.

Amikor a politikai és társadalmi szükséglet bírálat alá vette a csak hibát kereső és csak azt észlelő, az eredményektől eltekintő vizsgálatokat, egyáltalán nem akarta a hibákat annullálni, elhallgatni és a hibákat elkövetők felelősségét csökkenteni. Egyesekben bizonyos fogalmak és követelmények összekeveredtek. A demokratikusabb vezetésnek az elnéző magatartás épp úgy nem jellemzője, mint a bizalom hiánya. De a vezetőknek a beosztott irányában elvárható bizalma nem mentesítheti őt a kötelező ellenőrzések, a megfelelő fogyatékosok feltárása alól. A tételes elszámolást, az anyag és pénz meglétét és rendeltetészerű felhasználását nem lehet a „Hogy vagyunk?, Hogyan mennek a dolgok?” általános kérdéssel és arra adott válasszal letudni. Ritka, de egyik, másik vezető az anyagi számonkérést olyan lealacsonyítónak tartja és ha egyáltalán felmerül a gyanú akkor is szívesebben veszi, ha valaki más végzi el ezt a lépést. Az fel sem merül benne, hogy az ügyet vizsgálók fejében és következtetéseiben hányszor megfogalmazódik, ha a hatáskörileg illetékes jól végezte volna munkáját, ilyen lépésre nem kellett volna sort keríteni. Nem a bizalmatlanság légkörének visszakívánása, hanem az előírt ellenőrzési kötelezettségek maradéktalan és az ellenőrzött helyzet feltárását biztosító gyakorlat igénye fogalmazódik ezekben a sorokban.

Ennek jó példaként említjük meg a hátszágvédelmi hadtáp vezetésének törekvését, ahol is az üzemanyag-visszaélések megakadályozása céljából egy igen használható tablót készített. Ezen a tablón feltüntette azt az utat, amelyet az üzemanyag megtesz a központi raktártól a felhasználóig, a rendeltetészerű felhasználásig. Ezen az úton feltüntették azokat a pontokat, ahol az üzemanyag „elfolyhat”. A tabló második része pedig felsorolta azokat az eszközöket és módszereket, amelyekkel elejét lehet venni az idő előtti elfolyásnak. Meggyőződésünk, hogy valamennyi szolgálatunk káresetének lényeges csökkenését eredményezheti egy-egy ilyen tabló, amely az ezrednél épp úgy segítheti a szolgálatot, mint felsőbb vezető törzsekben.

A hátszágznál tapasztalt kezdeményezés arra is felhívja figyelmünket, hogy bátrabban kell élnünk a takarékosági propagandánkban a szemléltetés, a tablók, statisztikák nyújtotta lehetőségekkel. Nem is kell mindent kitalálni, vagy előlről kezdeni. Csak egyetlen lehetőséget említve, a katonai filmstúdió, de más minisztériumok filmbázisai is igen gazdag dokumentumanyaggal bírnak, amelyek a takarékos gazdálkodás és életmód alakításában jó segítőink lehetnek.

A takarékoság érdekében kifejtett munkánknak van egy kevésbé szem előtt levő szektora, ez pedig magánéletünk, a családi gazdálkodás és a családon belüli takarékoság, az ott érvényesülő szemléleti és viselkedési szokások. Miért említjük ezt a kérdést? Merülhet fel az olvasóban. A válasz igen egyszerű, azért, mert a családnak hallatlan nagy szerepe van felfogásunk, magatartásunk alakításában. Vitathatatlan, hogy a családban uralkodó szemlélet például az anyagi javak fel-

használásában nagymértékben befolyásolja cselekvéseinket e területen a családon kívül is, munka- és szolgálati helyeinken. Ennek a kérdésnek a taglalása során említjük meg szintén a takarékoság tekintetében oly fontosnak tartott tulajdonosi szemléletet, tulajdonosi érzés alakulását is. Nem kívánunk részletesen belebocsátkozni a tulajdonviszonyok kérdésébe, de néhány tömondatban érzékelné kívánjuk, hogy a dolgozók tulajdonosi érzésének erősítése fontos motivációja, elősegítője a takarékoságnak.

A napjainkra kialakult tulajdonforma hazánkban a szocialista tulajdon állami és szövetkezeti formájával megteremtette azt a lehetőséget, hogy a dolgozók a jelenleginél jobban kapcsolódjanak és nagyobb felelősséget érezzenek az össznépi vagyon iránt. Igaz, az állami vagy szövetkezeti tulajdon a rendelkezés össznépi jogosultságában ma még meglehetősen sok áttételen keresztül érvényesül, de ez akkor sem menthet fel bennünket az alól, hogy ne növeljük erősebben a szocialista tulajdonhoz fűződő kapcsolatát állományunknak. Az előbbi eszmefuttatás után azt akarjuk hangsúlyozni, hogy ez össznépi, vagy állami tulajdonforma birtoklása és az ezen a jögon élvezett igazgatási lehetősége a dolgozónak, érzékelhetővé váljon a mindennapi értékek szintjén, a tulajdonosi érzést jobban azokban a viszonylatokban kell fejleszteni, ahol a dolgok még a beláthatóság határait sem haladják meg. Ettől a felismeréstől is került oly annyira előtérbe az üzemi és munkahelyi demokrácia fejlesztése, amelynek anyagi alapját az épp előbb említett rendelkezési jog teremtheti csak meg.

A hadsereg gyakorlata is azt mutatja, hogy az alakulat, a szolgálat anyagi eszközeihez való viszonyban egyre több formája alakul ki a tulajdonosi érzés és az ebből fakadó féltőbb, takarékosabb gazdálkodásnak. Keresnünk kell tovább, hogyan tudjuk még érdekelttebbé, elkötelezettebbé tenni a szolgálat dolgozóit, az általuk használt, kezelt anyagi eszközök tekintetében. Itt térünk vissza a család szerepére. Arra, hogy valamennyiünknek érdemes felülvizsgálnia otthoni költségvetési, fogyasztási szerkezetét, és a fölösleges, pazarló vagy egyszerűen semmiféle hasznos funkciót nem szolgáló szokásainktól meg kell szabadulnunk. Érdemes egy ilyen önvizsgálat következeres végrehajtása. Nem azért egyszerűen, mert erre napjaink jobban rá is kényszerítenek. Hanem, mert ahogyan erről a bevezetőben is szöltünk, nem a megtakarításért takarékoskodunk, hanem hogy okosabban, értelmesebben gazdagabban éljünk.

Mindezek megoldásához fontos útmutatásokat kaptunk a HM elvtárs 1979 december 22. vezetői értekezletén, ahol helyzetünk világos áttekintésén túl a megoldáshoz vezető út felvázolása is megtörtént. Ennek szerves folytatása volt az MNHF vezetői tanácskozása is, ahol a hadtáp jövő évi feladatainak megszabása során nagy hangsúllyal szerepeltek a takarékoság kérdései is. A tanácskozáson felszólalók mindegyike nemcsak egyetértését fejezte ki a megjelölt célokkal, hanem közreadták gazdag tapasztalataikat a már megvalósított, a takarékoságot jól szolgáló intézkedéseinkről.

Mondanivalónkat Kádár elvtárs már idézett beszédének egyik gondolatával zárjuk: „És ha valaki megkérdezi, hogy meddig lesz így, hogy a közérdeket, a munkahelyet is becsülni kell, hogy takarékosan kell bánni mindennel, azt mondom, hogy addig, amíg a szocializmus építése tart.”⁴

⁴ Kádár János, Id. mű. 29. old.